Zaključci sa IX Naučne konferencije sa međunarodnim učešćem "Jahorinski poslovni forum 2020"

U okviru sesije Ekonomija ovogodišnje naučne konferencije JBF 2020 prezentovano je 37 (tridesetsedam) radova raznorodne tematike čiji je zajednički fokus bio usmjeren na analizu ključnih izazova koji pred realni i finasijski sektor nameću novi svjetski trendovi i tehnologije. Imajući u vidu komleksno prožimanje i međuzavisnost ekonomskog i političkog sistema, jedan broj autora je u epicentar svog naučnog interesa stavio implikacije geopolitičkih promjena na oblikovanje i usmjeravnje ključnih svjetskih ekonomskih trendova od kojih je proces globalizacije nesporno najznačajniji. Analizirani su uzroci propuštenih šansi za razvojnu tranziciju koje je globalizacija ponudila u ranijim decenijama (mogućnost integrisanja proizvodnje, lakši pristup tržištima, jeftiniji kapital itd.) u zemljama Zapadnog Balkana očitovane u institucionalnoj dekadenciji koja je navedene zemlje usidrila u zoni „zarobljene države“, „otuđenih resursa“ i „zatvorenog društva“. Fenomen migracije,osvjetljen iz ugla veze sa zardama, javio se kao nužna posledica takvog stanja. Slaba veza između spoljnog duga i ekonomskog rasta još jedan je u nizu ekonomskih fakata koji potvrđuju društveno –ekonomsku dijagnozu stanja. Sa politekonomskim prikazom posledica najdinamičnijeg trvenja društveno-ekonomskih formacija, kapitalizma i socijalizma, ukazano je na potrebu ekonomske sintetike kojim bi se reformisao postojeći model okarakterisan kao finansijski kapitalizam koji je doveo do ekonomskog razvoja i uveo ekonomije u četvrtu industrijsku revoluciju, ali zbog unutrašnjih slabosti koje produkuje, ekonomsku globalnu i lokalnu nejednakost, bez reformisanja neće moći nastaviti svoj istorijski kontinuitet. Imperativ prilagođavanja digitalnom dobu nameće neminovnost zaokreta u razvojnoj strategiji kako bi se iste zajedno sa ekonomskom politikom potvrdile kao opšte dobro, a ne ubice vlastite ekonomije. Značajna grupa autora je pažnju posvetila tom fenomenu. Obrađeni su uticaji četvrte industrijske revolucije na konkurentnost realnog sektora kroz prizmu digitalizacije postojećih poslovnih funkcija. Takođe u jednom od radova autori su analizirali izvozne performanse najznačajnih izvoznih preduzeća ustanivivši da je njihova konkurentska pozicija utemeljena na proizvodnji niže dodane vrijednosti niskog tehnološkog sadržaja, te da bez pametne specijalizacije kao kanala preko koga država može podići tehnološku spremnost i upravljačke kapacitete izvozna struktura preduzeća u BiH ne samo što neće imati kapacitet za značajniju kontribuciju rastu proizvodnje i standarda, već se vrlo lako može u potpunosti urušiti. U tom smislu su radovi koji su ukazali na značaj promjena u obrazovnom sistemu pred izazovom 4.0 industrija , posebno istakli adekvatan obrazovni sistem kao uslov bez koga nije moguća uspješna preorijentacija na ekonomiju zasnovanu na znanju. S tim u vezi su u radovima na ovoj sesiji naučno obrađeni značaj održivog razvoja lokalne zajednice na nacionalnu konkurentnost, i uloga društvene kohezije na lokalni i ukupni ekonomski razvoj. Značajan broj radova je, kao centralno mjesto svog interesovanja, uzeo izazove koje digitalizacija postavlja pred finansijski sektor. Raspon tema se kretao od mogućnosti finansiranja projekata putem kriptovaluta i izazova njihovog formalnog računovodstvenog obuhvata, pa sve do promjena u kontrolnim i revizorskim postupcima koji su determinisani ovim savremenim uslovima poslovanja. Za oporavak privrede od pandemijske krize poseban značaj bi mogli imati

evropski investicioni plan za oporavak privrede Zapadnog Balkana, te krupni državni projekti kao motori male satelitske privrede.

U sesiji Turizam, usluge i održivi razvoj predstavljeno je 15 (petnaest) radova koji se referišu na ove oblasti. U ovim radovima izdvaja se nekoliko generalnih zaključaka, a to su sve veći značaj održivog razvoja ekonomije i turizma, veća upotreba informacionih tehnologija u svim sektorima turizma odnosno digitalna transfirmacija turističke industrije, kao i upotreba informacionih tehnologija za realizaciju novog koncepta poslovanja i razvoja novih proizvoda i usluga. U radovima iz turizama autori su posebno ukazali na

- dobro planiranje razvoja infrastrukture u kontekstu održivog razvoja turizma i uključivanje menadžera hotela u zaštiti prirodnih resursa i okoline,
- intezivne migracije turističke radne snage u hladnije i ruralnije destinacije,
- pametniji razvoj ruralnog turizma radi povećanja turističke tražnje, a posebno kombinovanje ruralnog i zadravstevnog turizma,
- dublju digitalnu tranformaciju turističkih informacija, jer potencijalni turisti putem novih medija stvaraju digitalnu sliku destinacije koja kasnije igra važnu ulogu u procesu izbore te destinacije.

Uz refeleksije na održivi razvoj uopšte, autori su stavili akcenat na razvoj privrede zasnovan na obnovljivim izvorima, posebno energiji biomase. Takođe, dat je značaj razvoju tržišta organskih proizvoda i predloženi pravci razvoja. U kontekstu analize prihoda od izgradnje minihidroelektrana kroz subvencionisanje proizvodnje električne energije proizišao je zaključak da je ulaganje u mini hidroelektrane često isplativije od ulaganja u druge oblike kapitala, npr. kroz plasiranje kredita. U radovima koji obrađuju usluge i informacione tehnologije akcentira se važnost sagledavanja impulsivnog ponašanja potrošača kod internet kupovine radi povećanja prodaje, uključivanje vještačke inteligencije u rješavanje najsloženijih problma poslovanja kompanija, stvaranje organizacijeke kulture kompanije, važnost pravilnog korišćenja IT uređaja kako ne bi došlo do odustajanja od korišćenja istih, a dat je značaj i digitalnom tržištu koje je izašlo iz okvira klasničnog robnog tržišta.

Naučni odbor
"Jahorinski poslovni forum 2020"